

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

"1848"

Személy

Szerző:

Tomás Erő

Cím:

Nyolcvan éve nyugosznak az
1849. május 21-én elesett honvédek a föld alatt

Forrás:

Pesti Gúrlap

Bp.

1929. V. 17.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Ol)

Nyolcvan éve nyugosznak az 1849 május 21-én elesett honvédek a föld alatt...

Hogyan szedték össze és temették el a budavári hősi halottakat?

Ujra virágba borultak az orgonabokrok a budai bástyán és kiszöndült a fű a tabáni temetőben, ahol a hantok alatt nyolcvan esztendeje nyugosznak, akik 1849 május 21-én a véres hajnali rohamban elestek. Vitéz honvédeink... dicső hősök... így emlékezik meg róluk a történelem...

„... most kezdődik az utcai harc...”

Még vértől iszaposak a budavári utcák, amikor a hivatalos tudósítást fogalmazzák, *Budavár mienk* címmel 22-én már olvashatták a kortársak és mintha velük olvasnám lázas izgalommal e sorokat:

Május huszonegyedikén reggel öt óraker három zászlónk a várpalota új épülete mellett lobog. A *lajtörjác* honvédeink mint a zergék szökdősnek a Várba. Az ellenség 21 fontosai felett hosszú póznán fehér lobogó hajlong. Az ostromtüzelés a bécsi kapu felé éjjelkor, tehát az *osztrák uralkodás kezdete napján kezdődött*: reggeli egy óraker eredt meg a várkapunál s a tört falrés irányában csatározás és harc folyik virradatig. Honvédeinkre erősen puskáztak a bástyatornyokról és házak ablakaiból. *Aki nem puszkázott, köveket eresztett le.* De mindez ostromló honvédeinket rohamtól fel nem tartóztathatták. Az ellenség több százezer lövése aránylag kevés embert ejtett el, mit onnan merek állítani, mivel a várfal alját szorgosan vizsgálom s igen kevés halottat veszek észre, de *most kezdődik az utcaharc*, mely még sok hősünknek kerülhet vérebe. A Svábhegy felé eső bástyákról az ellenség fut, csak balra, a fehérvári kaputól áll még néhány közember, *honvédeink a tört falrésen a városba csoportosan felkapaszkodnak.* Ez oldalom mind az ágyu-, mind a puskatüz egészen megszűnt, csak a Pest felőli oldalon ropog erősen a fegyvertűz. Fél 7-re reggel. Most egy puskaporraktár röp-pent légbé. Bent a várban az *utcaharc folyik.* 7 óraker reggel. A tüzelés megszűnt, a vár be van véve. *Ludwig kormánybiztos*“.

... Mikor Windischgraetz herceg elfoglalta Budát, e szavakkal csapta oda csákóját a tábori asztalhoz: „Finita la commedia” és 1849 februárjában *körözölevelet* adott ki Petőfi ellen. Hentzi tábornok a májusi napokon sűrűn ágyuzott a várból — elképzelhetjük Pest-Buda helyzetét és azt a lelkes örömet is, amit Budavár bevételére okozott. Mi ne álljunk most az újjongók közé, hanem könnyezzünk szülőkkkel, testvérekkel, akiknek hozzátartozói elesetek és halva sem láthatták már többé az ifjan elesett hősöket.

A *Közlöny*, a hivatalos lap nem emlékezik a halottakról, a temetésről sem esik szó. *„Az elesettek száma hivatalosan sohasem adatott a közönség tudtára — írja Horváth Mihály — kétségkívül, mivel az áldozat igen nagy volt.”* Nyilván ezért találunk nehezen akkori tudósításokat és közléseket azokról, akiknek élete árán a szörnyűséges hajnali rohammal bevették Budavárát.

Menjünk azokkal, akik borzongó érzéssel bolyongnak a véres budai utcákon, hallgassuk, mit látnak, mit mondanak ezek a szemtanúk. *Abrányi Emil értesítése Budavár bevételéről* című tudósítás (Közlöny 1849. V. 22.) írja: „F. hó 21-én délután felmentem és Budavárába... A létrák még mindenütt a falakhoz támasztva voltak... A halottak eltakarítása egész nap folyt, de még délután sok dicső ki-múlt honvédet szedtek föl a bástyák alól, a horvátok pedig sok helyt az utcán heverték. A halottakon azon különöst vettem észre, hogy *elhunyt honvédeink*...

ken alig látszott sebhely, legtöbbször golyó által multak ki. De az ellenségnek képe, feje és teste annyira széttúzva, hogy borzasztó volt csak egyet is látni... A horvátok közt iszonyu sok eleshetett...“

„... hol szanaszét, hol halmazként a kövezeten heverő holttestek...”

Ujhegyi Béla nyug. őrnagy Budavárról írt hadtörténelmi munkájában (1892) olvassuk, amit mint ifjú szemtanú látott:

„A vár tereit és utcáit, de a várnak falain kívüli környékét is harcosok hullái borították... Délelőtt tíz óra körül már csakis a romokat és hol szanaszét, hol halmazként a kövezeten heverő holttesteket bámulók idéztek még elő némi élénkséget a füstbarnított várban, melynek a lövedékek által barázdázott házfalai is az elkeseredett harc véres nyomait lépten-nyomon mutatták... *Délután a halottak összeszedetvén, a temetőbe — és pedig a magyarok a krisztinavárosi, a császáriak pedig a Zugliget felé eső katonai temetőbe szállították...“*

Miután az elesettek hullái a temetőbe szállítottak, *nyomait még csak a párolgó vértócsák jelezték*, — de másnap, azaz május 22-én délkor mennydörgéstől kísért zápor zuhant alá, mely az *öldöklő viadalnak ezen utolsó nyomait is elmosván, a várhegyről aldőmlő csapadék a szó szoros értelmében a felázott vértől pirosló pataként folyt, s miután a légkör is megtisztult, délután a krisztinavárosi temetőn kivonult csapatok és lövegek diszlövési mellett az általános temetési szertartás megtartott. Hentri és Alnoch (aki a Lánchídat akarta felrobbantani, de maga pusztult el) tetemei a következő éjjel egész csendben szállították ki a Zugliget felé létező katonai temetőbe“.*

Az elesett honvédek sírjai a régi tabáni temetőben.

A névtelen honvédek, akiknek személyazonosságát — mint látjuk — megállapítani idő sem volt, a régi tabáni temetőben nyugosznak, amelyből a jövő esztendőben költöztetik ki a halottakat. Hosszu dombon két hosszú halom. Középen emlékkő, tetején öröklángot ábrázoló kődisz. Borostyán borítja a két sírhalmot, alatta nyugosznak a névtelen hősök. A hatalmas sirt vaskerítés fogja körül, az emlékkőn felírás:

Itt nyugosznak az 1849. évi május 21-én a Budavár bevételénél elesett vitéz Honvédek. Áldás emlékkükre.

A sirt körülöfögő kerítés falán emléktábla áll ezzel a felirással:

A Budavár bevételénél 1849. május 21-én elesett honvédek ezen körülkerítése 1889-ben történt, az 1848/49-es honvédegyületek 1887. május 19-iki országos gyűlésének határozatából, Borosjenői Tiszta László elnöklete alatt. A főváros hatósága e sírok

örök fenntartását e helyen 1887-ben közgyűlési határozattal magára vállalta.

Gracza György szerint 17 tiszt, 351 honvéd esett el, az előbb idézett Ujhegyi hadtörténeti író 527 elesettet emlit. Horváth Mihály a hajnali roham összes veszteségét 1200-ra becsüli.

A sok névtelen honvéd itt nyugszik a közös sirban, de úgy látszik, találtak olyan halottat is a budai utcákon, akit fájdalomtól sajtó szivü hozzátartozói felismertek. A közös sir közelében áll egy fehér emlékkő, rajta ez a felírás: *Assa-Kürthy Ghiczy István, meghalt 23-ik évében, május 24-én 1849.* Egy másik sirkő felirata így szól: *Itt nyugszik Jezertsek Lukács, élt 23 évet, meghalt Budavár bevételénél május hó 24-én 1849...*

A várat már május első hetében ostromolták és már 21-ike előtt is estek el honvédek. A Rózsadombon, az Alvinczy-uton, találhatunk az ut közepén egy magányos sirt, kis sirtolt kápolnával, amelyben a sirtábla a budai ostrom egyik itt nyugvó halottjáról beszél: *Itt nyugszik Sittenhelm Ede honvédtüzér, elesett 1849 május 8., a hazáért. Kegyeletből emeltette a Budai Polgári Lövészegylet.*

A zsidóvallású negyvennyolcas honvédek porait a régi Váci-uti temetőből később a rákoskereszturi temetőbe vitték át. Ötven zsidó vallású honvéd nyugszik itt.

Az ellenség halottai...

Az ellenség vesztesége nagyobb volt és az elesettek között többségben lehettek azok, akik nem gyü-lölködtek úgy, mint Hentzi és Alncch, akik csak emberek voltak, és arra kényszerültek, hogy honvédeinket ágyuzzák, puskázzák. A régi vizivárosi temető mellett fekszik az ugynevezett Alvinczy-temető néven ismert régi katonai temető, amelyet 1933-ban szüntet meg a főváros. A temetőőr csak németül beszél, közös hadseregbeli katonatisztek nyugosznak itt, *alig akad magyarnyelvű a német fölíratok között.* Az öreg temetőőr nem tud arról, hogy itt május 21-én elesett császári katonák nyugodnának — és ilyen sirt nem is találtunk — csupán egyetlen 1848—49-iki halott sirja van itt, amelyet az öreg mint nevezetes sirt mutat meg. Egy kúraszirkapitány emlékoszlopa, 1849 márc. 29-én halt bele a kápolnai csatában szerzett sebébe. Emberek szemünkben az elesett császári katonák is, de mégis vérlázító, hogy a régi bécsi szellem *a magyar főváros temetőjében sírföliíratokkal izgasson a magyar függetlenség eszméje ellen.* A német nyelvű fölírat ugyanis azt mondja, hogy ez a lovag és császári lovaskapitány „*a császá-
rért és a jó igazságért halt meg*“. Arcunkba kergeti a vért ez a fölírat, a császári Bécs katonatemetőjében nem lehetett volna rávésni egy honvéd sirkővére: meghalt Kossuthért és az igazságért...

Tamás Ernő.